

სკოპინგის დასკვნა N 70

დაგეგმილი საქმიანობის დასახელება: მდინარე ცხვანდირზე 11.01 მგვტ დადგმული სიმძლავრის ჰიდროელექტროსადგურის (მემული ჰესის) მშენებლობა-ექსპლუატაცია

დაგეგმილი საქმიანობის განმახორციელებელი: შპს „მემული ჰესი“;

დაგეგმილი საქმიანობის განხორციელების ადგილი: მესტიის მუნიციპალიტეტი;

განაცხადის შემოსვლის თარიღი: 10.10.2022;

მონაცემები სკოპინგის ანგარიშის შემდგენელის შესახებ: შპს „გარემოსდაცვითი შეფასების ჯგუფი“;

ძირითადი საპროექტო მონაცემები:

სკოპინგის დასკვნის მიღების მიზნით, სსიპ გარემოს ეროვნულ სააგენტოში შპს „მემული ჰესის“ მიერ წარმოდგენილი იქნა - მესტიის მუნიციპალიტეტში, მდინარე ცხვანდირზე 11.01 მგვტ დადგმული სიმძლავრის მგვტ დადგმული სიმძლავრის ჰიდროელექტროსადგურის (მემული ჰესის) მშენებლობა-ექსპლუატაციის სკოპინგის ანგარიში.

ბუნებრივ ჩამონადენზე მომუშავე, დერივაციული ტიპის ჰიდროელექტროსადგურის მშენებლობა-ექსპლუატაცია იგეგმება მესტიის მუნიციპალიტეტში, სოფელ ტიტას მიმდებარე ტერიტორიაზე. ჰიდროელექტროსადგურის ინფრასტრუქტურის მოწყობა დაგეგმილია მდ. ცხვანდირის ხეობაში ზ.დ. 1783-1263 მ ნიშნულებს შორის. წარმოდგენილი ელექტრონული ფაილების მიხედვით, საპროექტო დერეფნის მიახლოებითი GPS კოორდინატებია: X-270383; Y-4780079; X-271982, Y-4778864. სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით, „მემული ჰესის“ სააგრეგატე კვანძიდან უახლოეს საცხოვრებელ სახლამდე (საზაფხულო კოტეჯი) დაშორების მანძილი შეადგენს 50-60 მეტრს.

საპროექტო ჰიდროელექტროსადგურის (მემული ჰესის) დადგმული სიმძლავრე იქნება - 11.01 მგვტ, წყლის საანგარიშო ხარჯით - 2.6 მ³/წმ, ხოლო ეკოლოგიური ხარჯით - 0,19 მ³/წმ. ჰესი იმუშავებს წელიწადში 365 დღის განმავლობაში. სადგური 12 თვეში გამოიმუშავებს დაახლოებით 41.52 გვტ-სთ ელექტროენერგიას. საპროექტო ჰიდროელექტროსადგურის ძირითადი შემადგენელი ინფრასტრუქტურული ობიექტები იქნება: სათავე კვანძი, სადაწნეო-სადერივაციო მილსადენი, ჰესის სააგრეგატო შენობა და წყალგამყვანი არხი.

სკოპინგის ანგარიშში მოცემულია ინფორმაცია დაგეგმილი საქმიანობის ალტერნატიული ვარიანტების ანალიზის შესახებ. მათ შორის, განხილულია უმოქმედობის ალტერნატივა, საქმიანობის განხორციელების ადგილის ალტერნატივები. უმოქმედობის ალტერნატივა უარყოფილი იქნა პროექტის ფარგლებში მოსალოდნელი დადებითი სოციალურ-ეკონომიკური და ენერგეტიკული ფაქტორების გათვალისწინებით. სათავე კვანძის კონსტრუქციული ალტერნატივების შერჩევას (1. ბეტონის სათავე ნაგებობა, ე.წ ტიროლის ტიპის წყალმიმღებით და გამრეცხი მალით; 2. გვერდითი ტიპის წყალმიმღებიანი სათავე ნაგებობა ბეტონის წყალსაშვიანი კაშხლითა და გამრეცხი მალით; 3. სათავე ნაგებობა დღე-ღამური რეგულირების წყალსაცავით) პროექტის ტექნიკური და გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედების რისკების შესამცირებლად უპირატესობა მიენიჭა ტიროლის ტიპის წყალმიმღებიან სათავე კვანძის მოწყობას. ჰიდროტექნიკური ნაგებობების განლაგების დერეფნის შერჩევას (ალტერნატივა I - მდ. ცხვანდირის

მარჯვენა სანაპირო; II-მარცხენა სანაპირო) სხვადასხვა ფაქტორების, მათ შორის რელიეფური, საინჟინრო-გეოლოგიური პირობების და ბიოლოგიურ გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედების საკითხების გათვალისწინებით, უპირატესობა მიენიჭა II ალტერნატივას.

მდ. ცხვანდირზე სათავე კვანძის მოწყობა დაგეგმილია ზ.დ. 1777-1783 მნიშვნულზე. სათავე კვანძის განთავსების მიახლოებითი GPS კოორდინატებია: X-270383; Y- 4780079. აღნიშნულ ტერიტორიაზე მოეწყობა დაბალზღურბლიანი სათავე ნაგებობა (სიმალით 3 მ). სათავე კვანძის შემადგენლობაში იქნება: წყალმიმღები (10 მ სიგრძის, 1.2 მ სიგანის), გამრეცხი რაბი, სალექარი (56 მ სიგრძის, 4.4 მ სიგანის) და თევზსავალი (29.4 მ სიგრძის). სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, პროექტით არ არის დაგეგმილი დიდი მოცულობის წყალსაცავის შექმნა, რომელიც გამოიწვევს მნიშვნელოვან ზემოქმედებას ადგილობრივ მიკროკლიმატზე.

სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით, სადაწნეო-დერივაციის სისტემის სიგრძე შეადგენს 2259 მ-ს, ხოლო დიამეტრი – 1.1 მ-ს. მდ. ცხვანდირზე მოსაწყობი სადაწნეო მილსადენი განთავსდება მდ. ცხვანდირის მარცხენა ნაპირზე არსებულ ფერდზე. მილსადენი იქნება ფოლადის, მიწისქვეშა ტიპის. სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, მილსადენის ტრასის ვერტიკალურად გადახრილ ადგილებში გათვალისწინებულია საანკერო საყრდენების მოწყობა.

სადაწნეო-დერივაციის სისტემიდან წყალი მოხვდება ძალურ კვანძში/ჰესის შენობაში. საპროექტო ჰესი მოეწყობა მდ. ცხვანდირის მარცხენა ნაპირზე ზ.დ. 1263.76 მ-ზე. განთავსების მიახლოებითი GPS კოორდინატებია: X-317906.49, Y-4734150.59. ჰესის შენობაში დამონტაჟდება ორი ვერტიკალური პელტონის ტიპის ტურბინა, რომლის საერთო სიმძლავრე იქნება 11.01 მგვტ. წყალგამყვანი არხის საშუალებით ჰიდროაგრეგატების მიერ გამოყენებული წყალი ჩაშვებული იქნება მდინარეში. გამომუშავებული ელექტროენერჯის საერთო ელექტროსისტემის ქსელში ჩართვა გათვალისწინებულია ელექტროგადამცემი ხაზის საშუალებით, რომელთან დაკავშირებითაც დაგეგმილია დამოუკიდებელი პროექტის შემუშავება.

პროექტის ფარგლებში, გზის მოწყობა დაგეგმილია საპროექტო სათავე ნაგებობის და მილსადენის მიმდებარედ. სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, პროექტის ფარგლებში გათვალისწინებულია სამშენებლო ბანაკის მოწყობა, რომლის შესახებ ინფორმაცია დაზუსტდება გზშ-ის ეტაპზე. პროექტის ფარგლებში წარმოქმნილი ფუჭი ქანების გამოყენება გათვალისწინებულია საპროექტო გზების ვაკისების მოსაწყობად და უკუყრილის სამუშაოებისთვის. **გზშ-ის ეტაპზე დაზუსტებულ უნდა იქნას ფუჭი ქანების რაოდენობის და მათი მართვის შესახებ ინფორმაცია.** მშენებლობის პროცესში წარმოქმნილი ნიადაგის ნაყოფიერი ფენა მოიხსნება და დასაწყობდება სპეციალურად გამოყოფილ ტერიტორიებზე. ხოლო, მშენებლობის დასრულების შემდგომ გამოყენებული იქნება ალდგენა/რეკულტივაციის სამუშაოებისთვის.

წარმოდგენილი დოკუმენტაციის თანახმად, სამეურნეო-ფეკალური წყლების მართვისთვის გათვალისწინებულია საასენიზაციო ორმოს მოწყობა, რისი პარამეტრებისა და მართვის შესახებ ინფორმაცია გზშ-ის ეტაპზე საჭიროებს დაზუსტებას. ასევე დაზუსტებას საჭიროებს სამშენებლო ბანაკის სასმელი წყლით მომარაგების შესახებ საკითხი. სკოპინგის ანგარიშიდან დგინდება, რომ წყალი ასევე გამოყენებული იქნება ტექნიკური მიზნისთვის, კერძოდ, აგრეგატების გასაცვივებლად, წყლის მიწოდება მოხდება

მდინარის ქვედა ბიეფიდან ხოლო გადამუშავებელი წყლის ჩაშვება ისევ ქვედა ბიეფში. მნიშვნელოვანია გზმ-ის ეტაპზე წარმოდგენილ იქნეს წყალაღების კოორდინატების, აღებული წყლის რაოდენობისა და ტექნიკური მიზნით გამოყენების შემდგომ მდინარეში ჩაშვების შესახებ ინფორმაცია, ჩამდინარე ტექნიკური წყლის გაწმენდის საჭიროების შესახებ ინფორმაციის მითითებით.

სკოპინგის ანგარიშში მოცემულია ზოგადი ინფორმაცია გარემოზე შესაძლო ზემოქმედების სახეებისა და იმ ღონისძიებების შესახებ, რომლებიც გათვალისწინებული იქნება გარემოზე მნიშვნელოვანი უარყოფითი ზემოქმედების თავიდან აცილებისათვის, შემცირებისათვის ან/და შერბილებისათვის.

წარმოდგენილი დოკუმენტაციის მიხედვით, „მემული ჰესის“ საპროექტო ტერიტორია მოქცეულია გეოდინამიკური პროცესების წარმოქმნა/განვითარების მაღალი რისკის ზონაში. სკოპინგის ანგარიშიდან დგინდება, რომ საპროექტო არეალში მოსალოდნელია, როგორც მეწყრულ-ეროზიული, ასევე კლდეზვავური, ქვათაცვენითი და ზვავსამიშროების წარმოქმნის რისკები. შესაბამისად, მნიშვნელოვანია გზმ-ის ეტაპზე დეტალურად იქნეს წარმოდგენილი არსებული გეოდინამიკური პროცესების და გრძელვადიან პერსპექტივაში მათი შესაძლო გააქტიურების შესახებ ინფორმაცია. ასევე საჭიროების შემთხვევაში წარმოდგენილ უნდა იქნეს სათანადო პრევენციული და შემარბილებელი ღონისძიებები.

სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, პროექტის მშენებლობა-ექსპლუატაცია დაკავშირებული იქნება მდ. ცხვანდირის იქთიოფაუნაზე ზემოქმედებასთან, რომლის მართვის მიზნით საჭიროა სათანადო/ეფექტური შემარბილებელი და საკომპენსაციო ღონისძიებების დაგეგმვა. მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე იქთიოფაუნაზე მოსალოდნელი ზემოქმედება დაკავშირებული იქნება სამიგრაციო გზების ბლოკირებასთან, მდინარის ამღვრევასთან, მდინარის ბუნებრივი ჩამონადენის შემცირებასთან და სხვ. მოსალოდნელი ზემოქმედების შემცირების მიზნით გათვალისწინებულია მდინარის კალაპოტის ქვედა ბიეფში წყლის სათანადო რაოდენობის მუდმივი შენარჩუნება და თევზსავალი ნაგებობის მოწყობა. გზმ-ის ეტაპზე წარმოდგენილი უნდა იყოს მემული ჰესის დერეფანში იქთიოლოგიური კვლევების შესახებ დეტალური ინფორმაცია.

წარმოდგენილი მთლიანი 36 442 კვ.მ. ფართობიდან (Shp ფაილი), „სახელმწიფო ტყის ფონდის საზღვრების დადგენის შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2011 წლის 4 აგვისტოს №299 დადგენილებით დამტკიცებული სახელმწიფო ტყის ფონდის საზღვრების მიხედვით, 22 145 კვ.მ. წარმოდგენს სსიპ ეროვნული სატყეო სააგენტოს მართვას დაქვემდებარებულ სახელმწიფო ტყეს. სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით, სახელმწიფო ტყის ტერიტორიაზე სამუშაოების წარმართვა დაგეგმილია საქართველოს მთავრობის N221 დადგენილების (ტყითსარგებლობის წესის დამტკიცების შესახებ) შესაბამისად.

ადმინისტრაციული წარმოების ეტაპზე, სააგენტომ უზრუნველყო წარმოდგენილი სკოპინგის ანგარიშის და საჯარო განხილვის შესახებ ინფორმაციის კანონმდებლობით დადგენილი წესით გავრცელება, მათ შორის ინფორმაცია განთავსდა სააგენტოს ოფიციალურ ვებგვერდზე, ხოლო სსდ გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტის რეგიონული წარმომადგენლების მიერ განცხადებები განთავსდა საქმიანობის განხორციელების სიახლოვეს, ინფორმაციის გავრცელების დამკვიდრებულ ადგილებზე. ამასთან, ინფორმაცია განთავსდა სსიპ გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრის ვებგვერდზე და გადაიგზავნა ცენტრის გამომწერებთან ელ. ფოსტის მეშვეობით. დაგეგმილი საქმიანობის სკოპინგის ანგარიშთან დაკავშირებით საჯარო

განხილვა გაიმართა 2022 წლის 3 ნოემბერს, მესტიის მუნიციპალიტეტში სოფ. ყარის ყარ-სგურიშის საჯარო სკოლის შენობაში. საჯარო განხილვას ესწრებოდნენ სსიპ გარემოს ეროვნული სააგენტოს, ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს, მესტიის მუნიციპალიტეტის, შპს „მემული ჰესის“, შპს „გარემოსდაცვითი შეფასების ჯგუფის“ და ყარ-სგურიშის საჯარო სკოლის დირექციის წარმომადგენლები, ასევე სოფ. ყარის მაცხოვრებლები. საჯარო განხილვაზე პროექტთან დაკავშირებით შენიშვნები არ გამოთქმულა.

ადმინისტრაციული წარმოების ეტაპზე პროექტთან დაკავშირებით წერილობითი შენიშვნები/მოსაზრებები სააგენტოში არ დაფიქსირებულა.

სკოპინგის პროცედურის შედეგად სააგენტოს მიერ იდენტიფიცირებული იქნა გარემოზე და ადამიანის ჯანმრთელობაზე მოსალოდნელი ძირითადი ზემოქმედების წყაროები, სახეები და ობიექტები. ამასთან, განსაზღვრული და დადგენილი იქნა დაგეგმილი საქმიანობის გზშ-ის ანგარიშის მომზადებისათვის საჭირო კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის ჩამონათვალი, ასევე გზშ-ის პროცესში დეტალურად შესასწავლი ზემოქმედებების საკითხები.

გზშ-ის ანგარიშის მომზადებისთვის საჭირო კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის ჩამონათვალი:

1. გზშ-ის ანგარიში უნდა მოიცავდეს „გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის“ მე-10 მუხლის მე-3 ნაწილით დადგენილ ინფორმაციას;
2. გზშ-ის ანგარიშს უნდა დაერთოს „გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის“ მე-10 მუხლის მე-4 ნაწილით განსაზღვრული დოკუმენტაცია;
- 2.1 გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის მე-10 მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად გზშ-ის ანგარიში ხელმოწერილი უნდა იყოს იმ პირის/პირების მიერ, რომელიც/რომლებიც მონაწილეობდა/მონაწილეობდნენ მის მომზადებაში, მათ შორის, კონსულტანტის მიერ;
3. გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს სკოპინგის ანგარიშში მითითებული (განსაზღვრული, ჩასატარებელი) კვლევების შედეგები, მოპოვებული და შესწავლილი ინფორმაცია, გზშ-ის პროცესში დეტალურად შესწავლილი ზემოქმედებები და შესაბამისი შემცირების/შერბილების ღონისძიებები;
4. **გზშ-ის ანგარიშში, ასევე წარმოდგენილი უნდა იყოს:**
 - პროექტის საჭიროების დასაბუთება (გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედებით გამოწვეული დანაკარგისა და მიღებული სარგებლის ურთიერთშეწონის საფუძველზე);
 - დაგეგმილი საქმიანობის დეტალური აღწერა, საპროექტო მახასიათებლების მითითებით;
 - საქმიანობის განხორციელების ტერიტორიის აღწერა-დახასიათება. მათ შორის: ჰიდროელექტროსადგურის შემადგენელი ინფრასტრუქტურული ობიექტების განთავსების ადგილების დახასიათება, საქმიანობის განხორციელების ადგილის საკადასტრო კოდ(ებ)ისა და GPS კოორდინატების მითითებით, საპროექტო ობიექტის ყველა შემადგენელი ელემენტის Shp ფაილები (შეტბორვის უბნის კონტურების მითითებით);

- საპროექტო ობიექტის ერთიანი გენერალური გეგმა, მაღალი გარჩევადობით და შესაბამისი ექსპლიკაციით, სადაც დატანილი იქნება ჰიდროელექტროსადგურის შემადგენელი ყველა საპროექტო ინფრასტრუქტურული ობიექტი;
- საპროექტო ჰიდროელექტროსადგურის შემადგენელი ძირითადი ინფრასტრუქტურების დაშორება მოსახლეობიდან, კონკრეტული მანძილების მითითებით;
- გარემოს დაცვის მიზნით შემოთავაზებული გონივრული ალტერნატიული ვარიანტების შესახებ ინფორმაცია, შესაბამისი დასაბუთებით. მათ შორის უმოქმედობის (ნულოვანი) ალტერნატივის, ტექნოლოგიური ალტერნატივების, ჰიდროელექტროსადგურის ინფრასტრუქტურული ობიექტების (სათავე ნაგებობა, სადაწნეო/სადერივაციო მილსადენი, ჰესის შენობა) განთავსების ალტერნატივების ანალიზი და გარემოსდაცვითი თვალსაზრისით შერჩეული ალტერნატივების აღწერა-დასაბუთება. **გზშ-ის ანგარიშის შესაბამის ქვეთავში, დეტალურად უნდა იქნეს დასაბუთებული ჰიდროელექტროსადგურის ინფრასტრუქტურული ობიექტების განთავსების ალტერნატივებიდან შერჩეული ადგილმდებარეობის გარემოსდაცვითი, სოციალური, ეკონომიკური და ტექნიკური უპირატესობები;**
- ჰიდროელექტროსადგურის შემადგენელი ინფრასტრუქტურული ობიექტების დეტალური აღწერა, თითოეული ობიექტის ტექნიკური პარამეტრების მითითებით;
- დაზუსტებული ინფორმაცია ჰიდროელექტროსადგურის ინფრასტრუქტურის განთავსების საპროექტო (ზღვის დონიდან) ნიშნულების შესახებ;
- ჰიდროელექტროსადგურის ძირითადი ტექნიკური პარამეტრებისა და მახასიათებლების ცხრილი/პროექტის განმარტებითი ბარათი ყველა შემადგენელი ჰიდროტექნიკური ნაგებობის აღწერით;
- ჰიდროელექტროსადგურის ფუნქციონირების ტექნოლოგიური სქემის დეტალური, თანმიმდევრული აღწერა, ჰიდროელექტროსადგურის ჯამური სიმძლავრისა და გამომუშავებული ელექტროენერჯის შესახებ ინფორმაციის მითითებით;
- საპროექტო სათავე კვანძის პარამეტრებისა და ტექნიკური მახასიათებლების შესახებ დეტალური ინფორმაცია, მათ შორის სათავე კვანძის შემადგენელი ელემენტების (წყალმიმღები, სალექარი და სხვ.) დეტალური აღწერა;
- სათავე წყალმიმღები ნაგებობის სამშენებლო სამუშაოების შესახებ დაზუსტებული ინფორმაცია, სამშენებლო ეტაპების, მშენებლობის მეთოდის, დროისა და მოსალოდნელი ზემოქმედების მითითებით;
- ინფორმაცია სათავე კვანძის მშენებლობის ეტაპზე, მდინარის ბუნებრივი ჩამონადენის არიდების სამუშაოების, მათ შორის აღნიშნული მიზნით მოსაწყობი ინფრასტრუქტურის (დროებითი სადერივაციო არხი, დროებითი დამბა და სხვ) შესახებ ინფორმაცია;
- სათავე კვანძის საანგარიშო დატვირთვის, მათ შორის სეისმური და ჰიდრაულიკური დატვირთვის პარამეტრების შესახებ ინფორმაცია;
- სათავე კვანძზე კატასტროფულ სიტუაციებში მომეტებული წყლის მართვის საკითხები (მათ შორის ინფორმაცია ნამეტი წყლის ენერჯის ჩამქრობი ჭის შესახებ);
- ინფორმაცია სათავე კვანძზე შეკავებული წყლის მოცულობის და შეტბორილი ადგილების ფართობის შესახებ. ამასთან ინფორმაცია, ნორმალური/საექსპლუატაციო და მაქსიმალური შეტბორვის ნიშნულების შესახებ;
- სათავე ნაგებობიდან ეკოლოგიური ხარჯის საგანგებო მოწყობილობით გატარების უზრუნველყოფის ღონისძიებების შესახებ ინფორმაცია;
- ინფორმაცია თევზსავალისა და თევზამრიდის შესახებ (დაზუსტებული ტიპის და პარამეტრების მითითებით), ასევე ინფორმაცია მათი მოწყობის-ფუნქციონირების შესახებ, ეფექტურობის დასაბუთებით;

- საპროექტო თევზსავალი ნაგებობის ჰიდროავლიკური გაანგარიშებისა და შესაბამისი შედეგების შესახებ ინფორმაცია;
- თევზსავალ ნაგებობაში ბუნებრივ პირობებთან მიახლოებული გარემოს შექმნის შესახებ ინფორმაცია;
- დეტალური ინფორმაცია ჰიდროელექტროსადგურის სადერივაციო-სადაწნეო სისტემის შესახებ, მათ შორის: მილსადენის ტიპისა და პარამეტრების შესახებ დაზუსტებული ინფორმაცია. ამასთან, წარმოდგენილი უნდა იყოს მილსადენის განთავსების პირობების შესახებ ინფორმაცია;
- ინფორმაცია გარემოს სხვადასხვა ფაქტორების ზეგავლენისგან მილსადენის დაცვის ღონისძიებებისა და შემოთავაზებული დამცავი ღონისძიებების ეფექტურობის შესახებ;
- დეტალური ინფორმაცია მილსადენით მდინარის, შენაკადებისა და ხევების გადაკვეთის შესახებ, შესაბამისი საპროექტო გადაწყვეტების მითითებით;
- ჰესის შენობის/ძალური კვანძის შესახებ დეტალური ინფორმაცია, ძალური კვანძის შემადგენლობაში შემავალი ელემენტების დახასიათებით. მათ შორის: ჰიდროტურბინების დეტალური აღწერა (ამასთან, ნამუშევარ წყალში ზეთების შერევის რისკების შესახებ ინფორმაცია), ასევე ჰესის შენობაში ავარიული ზეთშემკრები სისტემის მოწყობის შესახებ ინფორმაცია;
- ჰესის შენობიდან გამონამუშევარი წყლის მდინარეში გაყვანის შესახებ ინფორმაცია, გამყვანი არხების პარამეტრების მითითებით;
- დაზუსტებული ინფორმაცია გამომუშავებული ენერჯის შეკრებისა და საერთო ქსელში ჩართვის შესახებ, მათ შორის: დაზუსტებული ინფორმაცია ჰესის მიერ გამომუშავებული ელექტროენერჯის გენერირების შესახებ;
- ჰიდროელექტროსადგურის საპროექტო ინფრასტრუქტურის მოწყობის ფარგლებში ფიზიკური/ეკონომიკური განსახლების შესახებ (არსებობის შემთხვევაში);
- ვინაიდან, ჰესის შენობის განთავსება დაგეგმილია მდინარის სიახლოვეს, მოცემული უნდა იყოს ძალოვანი კვანძის უბანზე წყლის მაქსიმალური ხარჯების გავლისას დამყარებული დონეებისა და კალაპოტის გარეცხვის სავარაუდო სიღრმის, ასევე ტერიტორიის დაცვის საინჟინრო ღონისძიებების შესახებ დეტალური ინფორმაცია;
- პროექტის ფარგლებში ნაპირდამცავი ნაგებობის მოწყობის შემთხვევაში ინფორმაცია: ნაგებობის ტიპის, პარამეტრებისა და ეფექტურობის შესახებ. ამასთან, ინფორმაცია ნაპირსამაგრი ნაგებობის მოწყობით გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შესახებ და სხვ;
- პროექტის ფარგლებში გათვალისწინებული ბეტონის კვანძის შესახებ ინფორმაცია, შესაბამისი ფიზიკური მახასიათებლების მითითებით. ამასთან, ბეტონის კვანძის ექსპლუატაციის ეტაპთან დაკავშირებული ზემოქმედების საკითხები;
- მშენებლობა-ექსპლუატაციის ეტაპზე ობიექტის წყალმომარაგების შესახებ დაზუსტებული ინფორმაცია. მათ შორის, ზედაპირული წყლის ობიექტიდან წყალაღების შესახებ (აღებული წყლის რაოდენობის, თვეების მიხედვით და წყალაღების GPS კოორდინატების მითითებით);
- ინფორმაცია მშენებლობა-ექსპლუატაციის ეტაპზე წარმოქმნილი სამეურნეო-ფეკალური და სანიაღვრე წყლების მართვის შესახებ;
- მშენებლობა-ექსპლუატაციის ეტაპზე წარმოქმნილი ნარჩენების და მათი შემდგომი მართვის შესახებ „ნარჩენების მართვის კოდექსისა“ და მისგან გამომდინარე კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტებით დადგენილი მოთხოვნების შესაბამისად;
- პროექტის ფარგლებში მოსალოდნელი ავარიული სიტუაციების შესახებ ინფორმაცია, მართვის ღონისძიებების მითითებით;

- საქმიანობის შეწყვეტის შემთხვევაში, საქმიანობის დაწყებამდე არსებული გარემოს პირვანდელ მდგომარეობამდე აღდგენის შესახებ ინფორმაცია;
- ინფორმაცია გზშ-ის ფარგლებში ჩატარებული საბაზისო/სადიებო კვლევებისა და გზშ-ის ანგარიშის მომზადებისთვის გამოყენებული მეთოდების შესახებ;
- პროექტის ფარგლებში დასაქმებული ადამიანების რაოდენობა, დასაქმებულთა შორის ადგილობრივი მოსახლეობის წილის მითითებით, ასევე ინფორმაცია პერსონალის პროფესიული და ტექნიკური სწავლების შესახებ;
- პროექტთან დაკავშირებით ადგილობრივი მოსახლეობის ინფორმირების, მათი პოზიციების, დამოკიდებულების, აზრის გათვალისწინების ამსახველი ინფორმაცია. ამასთან, ინფორმაცია პროექტის ფარგლებში დაგეგმილი სოციალური პაკეტების შესახებ.

4.1. სამშენებლო სამუშაოების განხორციელების შესახებ ინფორმაცია, კერძოდ:

- სამშენებლო სამუშაოების შესახებ დეტალური ინფორმაცია, შესაბამისი ვადების მითითებით. ამასთან, მოცემული იყოს სამშენებლო სამუშაოების გეგმა- გრაფიკი;
- ინფორმაცია მშენებლობაში გამოყენებული ტექნიკისა და რაოდენობის შესახებ;
- ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მოხსნის სამუშაოების/გრუნტის სამუშაოების და სარეკულტივაციო სამუშაოების შესახებ დეტალური ინფორმაცია („ნაყოფიერი ფენის მოხსნის, შენახვის, გამოყენებისა და რეკულტივაციის შესახებ“ ტექნიკური რეგლამენტის მოთხოვნათა დაცვით);
- ინფორმაცია მოსახსნელი ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მოცულობისა და მისი განთავსების პირობების, ასევე ადგილების შესახებ (მდებარეობის მითითებით - GPS კოორდინატები, Shp ფაილები);
- მშენებლობის პროცესში წარმოქმნილი ფუჭი ქანების რაოდენობისა და მათი მართვის საკითხების შესახებ დაზუსტებული ინფორმაცია. ამასთან, დაზუსტებული ინფორმაცია ფუჭი ქანების/გრუნტის განთავსების მუდმივი/დროებითი ადგილების (სანაყარო(ები)ს) შესახებ, ფართობისა და GPS კოორდინატების მითითებით (shp ფაილებთან ერთად). სანაყარო(ები)ს მოწყობის შემთხვევაში დასაბუთებული უნდა იყოს სანაყარო(ები)ს განთავსებისთვის შერჩეული ადგილის გარემოსდაცვითი და ტექნიკური უპირატესობები; სანაყარო(ები)ს ტერიტორიის შერჩევისას გათვალისწინებული უნდა იქნეს ასევე მოქმედი კანონმდებლობა, რომელიც სახელმწიფო ტყის ტერიტორიაზე სანაყაროს მოწყობას არ ითვალისწინებს;
- ობიექტების მშენებლობისთვის საჭირო სამშენებლო მასალების მოპოვებისა და სამშენებლო მასალების დამამზადებელი ობიექტ(ებ)ის (არსებობის შემთხვევაში) მოწყობის შესახებ ინფორმაცია;
- მისასვლელი გზების მოწყობის შესახებ ინფორმაცია, საპროექტო გზების შესაბამისი პარამეტრებისა და მოწყობის სქემის მითითებით (შესაბამისი სქემატური ნახაზებითა და shp ფაილებით). ამასთან, მოცემული უნდა იყოს აღნიშნული გზების მოწყობასთან დაკავშირებული ზემოქმედების საკითხები და შესაბამისი პრევენციული, საკომპენსაციო/შემარბილებელი ღონისძიებები.
- ინფორმაცია მშენებლობაში გამოყენებული ტექნიკის შესახებ.

4.2. დაზუსტებული ინფორმაცია სამშენებლო ბანაკისა და მისი განთავსების ადგილის შესახებ, მათ შორის:

- ინფორმაცია სამშენებლო ბანაკის შესახებ, ბანაკის მოწყობისათვის საჭირო საპროექტო დოკუმენტაციის მითითებით;
- წარმოდგენილი უნდა იყოს ასევე სამშენებლო ბანაკის დაზუსტებული ლოკაცია (shp ფაილების და GPS კოორდინატების მითითებით), **ამასთან დასაბუთებული უნდა იყოს ბანაკის განთავსებისთვის შერჩეული ლოკაციის გარემოსდაცვითი და ტექნიკური უპირატესობები;**
- მოცემული უნდა იყოს სამშენებლო ბანაკისთვის შერჩეული ტერიტორიის აღწერა;
- სამშენებლო ბანაკის გენ-გეგმა, შესაბამისი ექსპლიკაციით;
- ინფორმაცია სამშენებლო ბანაკის ფართობის, ასევე ჰიდროელექტროსადგურის მშენებლობის მომსახურებისთვის გათვალისწინებული ინფრასტრუქტურის ბანაკის ტერიტორიაზე განთავსების შესახებ;
- სამშენებლო ბანაკის წყალმომარაგებისა და ჩამდინარე წყლების მართვის შესახებ დაზუსტებული ინფორმაცია;
- სამშენებლო ბანაკის ელექტროენერგიით მომარაგების საკითხები;
- სამშენებლო ბანაკზე (არსებობის შემთხვევაში) საწვავის შესანახი რეზერვუარის განთავსების შესახებ ინფორმაცია, რეზერვუარის ტიპის, ტევადობისა და განთავსების პირობების მითითებით.

4.3 გზშ-ის ეტაპზე წარმოსადგენი ჰიდროლოგიური კვლევის ანგარიში, რომელიც უნდა მოიცავდეს:

- მდ. ცხვანდირის და მისი შენაკადების ჰიდროლოგიური მახასიათებლების შესახებ ინფორმაციას;
- ინფორმაციას მდ. ცხვანდირის და მისი შენაკადების საშუალო წლიური ხარჯების, ჩამონადენის შიდა წლიური განაწილების შესახებ;
- ინფორმაციას მდ. ცხვანდირის მისი შენაკადის მაქსიმალურ ჩამონადენზე, მინიმალურ ჩამონადენზე, მყარ ნატანზე;
- ინფორმაციას მდინარის სიგრძისა და სიგანის (როგორც საერთო, ისე საპროექტო კვეთში არსებული) შესახებ;
- საპროექტო არეალში, როგორც დამბის ზედა ასევე მის ქვედა ბიეფში, მდ. ცხვანდირის შენაკადების შესახებ ინფორმაციას, მანძილებისა და აღნიშნული შენაკადების მიერ გატარებული ხარჯის მითითებით;
- დეტალური ინფორმაცია ჰიდროელექტროსადგურის მიერ ასაღები წყლის რაოდენობებზე 10%, 50% და 90%- იანი უზრუნველყოფისთვის;
- მდ. ცხვანდირის აბსოლუტური მინიმალური და მაქსიმალური ხარჯების შესახებ ინფორმაციას;
- წყალდიდობის რისკების შესახებ ინფორმაციას;
- ინფორმაციას სათავე კვანძის ქვედა ბიეფში გასაშვები სავალდებულო ეკოლოგიური (სანიტარული) ხარჯის შესახებ (ეკოლოგიური ხარჯის გამოთვლისა და რაოდენობის მითითებით). ამასთან მოცემული უნდა იყოს ეკოლოგიური ხარჯის მნიშვნელობად მიღებული საშუალო მრავალწლიური ხარჯის 10 %-ის დასაბუთება/განმარტებას;
- შესაბამისი დასაბუთება - რამდენად უზრუნველყოფს განსაზღვრული ეკოლოგიური ხარჯი მდინარის ბუნებრივი და ეკოლოგიური გარემოს შენარჩუნებას;

- სადერივაციო-სადაწნეო მილსადენით გადასაკვეთი მუდმივი და დროებითი ნაკადების შესახებ ინფორმაციას (საჭიროების შემთხვევაში დამცავი ღონისძიებების მითითებით);
- საპროექტო არეალში არსებული ღვარცოფული ნაკადების შესახებ ინფორმაცია, საჭიროების შემთხვევაში ღვარცოფსაწინააღმდეგო ღონისძიებების მითითებით;
- გზმ-ის ანგარიშში უნდა აისახოს ინფორმაცია - საპროექტო ჰიდროელექტროსადგურის ზედა და ქვედა ბიეფებში წყლის დონის მზომების (ჰიდროლოგიური საგუშაგოს) დაყენების, წყლის ხარჯების დადგენილი სიხშირით გაზომვის, დონეებსა და ხარჯებს შორის დამოკიდებულების მრუდების აგების, ამასთან ყოველდღიური დონეების და ხარჯების შესახებ ინფორმაციის სააგენტოში წარმოდგენის შესაძლებლობის შესახებ;
- პროექტის გავლენის ზონაში მოქცეული მდინარის მონაკვეთზე წყალმოსარგებლებების შესახებ ინფორმაცია (არსებობის შემთხვევაში აღნიშნული ფაქტი გათვალისწინებული უნდა იქნეს სავალდებულო ეკოლოგიური ხარჯების გაანგარიშებაში).

4.4 გზმ-ის ანგარიშის გეოლოგიური ნაწილი, რომელიც უნდა მოიცავდეს შემდეგს:

გარემოს ფონური მდგომარეობის აღწერა:

- რელიეფი (გეომორფოლოგია);
- გეოლოგიური აგებულება და ტექტონიკა;
- სეისმური პირობები;
- ჰიდროგეოლოგიური პირობები;
- საინჟინრო-გეოლოგიური პირობების პიკეტური აღწერა (უნდა მოიცავდეს საპროექტო ტერიტორიის სივრცეში არსებული საშიში გეოლოგიური პროცესების აღწერასაც).

გეოლოგიურ გარემოზე ზემოქმედება:

- ზემოქმედება მიწისქვეშა/გრუნტის წყლებზე;
- საშიში გეოლოგიური პროცესების შესაძლო გააქტიურების განსაზღვრა საპროექტო ობიექტის მშენებლობა-ექსპლუატაციის პერიოდში, პრევენციული ღონისძიებების მითითებით;
- ფუჭი ქანების განთავსების ადგილების (სანაყაროები) და სამშენებლო ბანაკის მოწყობისათვის საჭირო შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტაციის წარმოდგენა განსახილველად;
- **გზმ-ის ანგარიშში განსაკუთრებული ყურადღება უნდა გამახვილდეს მდ. ცხვანდირის და მისი შენაკადების ღვარცოფულ ბუნებაზე და მათი საშიშროების შეფასებაზე ჰესის ინფრასტრუქტურული ობიექტების მიმართ;**

4.5 გზმ-ის ანგარიშის ბიომრავალფეროვნების შეფასების ნაწილი უნდა მოიცავდეს შემდეგს:

- მილსადენის დერეფნის ალტერნატიული ვარიანტები განხილულ იქნას ბიომრავალფეროვნებაზე ზემოქმედების კუთხითაც;
- ჰიდროელექტროსადგურის და მისი მშენებლობისათვის საჭირო სხვა ინფრასტრუქტურის მოსაწყობად დაგეგმილი მოსაჭრელი ხე-მცენარეების ზუსტ მონაცემებს, სახეობებისა და რაოდენობის მოცულობის მითითებით;
- ვინაიდან წარმოდგენილ დოკუმენტში არ არის ბიომრავალფეროვნების შესახებ კვლევები, გზშ-ის ანგარიშში უნდა აისახოს კვლევებზე დაყრდნობით მომზადებული ინფორმაცია უშუალოდ პროექტის გავლენის ზონაში არსებულ მცენარეებზე, ცხოველებზე (განსაკუთრებული ყურადღება გამახვილდეს საერთაშორისო ხელშეკრულებებით და საქართველოს "წითელ ნუსხით" დაცულ სახეობებზე) და ჰაბიტატებზე, მათზე შესაძლო ზემოქმედებაზე (განსაკუთრებით შეტბორვით გამოწვეულ ზემოქმედებაზე), ამ ზემოქმედების თავიდან აცილებაზე და საჭიროების შემთხვევაში საკომპენსაციო ღონისძიებებზე. ამასთან, წარმოდგენილ იქნას ზემოაღნიშნული კვლევის შედეგები ფოტომასალასთან ერთად;
- სათანადო კვლევაზე დაყრდნობით მომზადებულ ინფორმაციას, პროექტის გავლენის ზონაში არსებულ წყლისა და წყალზე დამოკიდებულ სახეობებზე, მათზე შესაძლო ზემოქმედებაზე, ამ ზემოქმედების თავიდან აცილებაზე და საჭიროების შემთხვევაში საკომპენსაციო ღონისძიებებზე;
- დეტალურ ინფორმაციას თევზამრდის შესახებ;
- დეტალურ დასაბუთებას წყლის ე.წ ეკოლოგიური ხარჯის და მისი საკმარისობის შესახებ, წყალზე დამოკიდებული ბიომრავალფეროვნების კომპონენტების შენარჩუნების თვალსაზრისით;
- ჰიდროელექტროსადგურის გაწმენდის, ფსკერდაღრმავების და სხვა მსგავსი სამუშაოების საჭიროებას და განსახორციელებელი საქმიანობის დეტალურ აღწერას, ბიომრავალფეროვნებაზე მოსალოდნელი ზემოქმედებისა და ამ ზემოქმედების თავიდან აცილების კუთხით;
- ვინაიდან დაგეგმილი საქმიანობა **ტყის ტერიტორიაზე** ხორციელდება, მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად, საჭიროა **გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიშში გათვალისწინებული იყოს** „გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის“ მე-10 მუხლის, „საქართველოს ტყის კოდექსის“ მე-13 ასევე, „ტყის სტატუსის მინიჭების, შეწყვეტისა და ტყის საზღვრების დადგენისა და კორექტირების/შეცვლის შესახებ“ დებულების დამტკიცების თაობაზე, საქართველოს მთავრობის 2021 წლის 6 ოქტომბრის 496-ე დადგენილების მე-13 მუხლის მოთხოვნები. **ტყის სტატუსის შეწყვეტის მოთხოვნის შემთხვევაში**, საჭიროა, გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილ იქნას ინფორმაცია: რატომ არის საჭირო ტყის სტატუსის შეწყვეტა საქმიანობის შინაარსიდან გამომდინარე; რატომ არის შეუძლებელი აღნიშნული საქმიანობის განხორციელება განსაკუთრებული დანიშნულებით ტყით სპეციალური სარგებლობის ფარგლებში; გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი ალტერნატივების შესწავლის ნაწილში ყურადღება გამახვილდეს ტყის კომპონენტზე განსაკუთრებით (მათ შორის, დასაბუთდეს შემოთავაზებული ადგილის უალტერნატივობა და შესაძლებლობის შემთხვევაში, შემოთავაზებულ იქნას სხვა, ალტერნატიული ვარიანტი, რომელიც არ გაივლის ტყის ტერიტორიაზე); თუ საქმიანობის შედეგად იგეგმება ხე-ტყის ჭრა, გზშ-ის ანგარიშში, ცალ-ცალკე წარმოდგენილ იქნას, წითელი ნუსხისა და სხვა მცენარეების მერქნული რესურსის წინასწარი აღრიცხვის უწყისები; ხოლო **განსაკუთრებული დანიშნულებით ტყით სპეციალური სარგებლობის შემთხვევაში**, აღნიშნული

საკითხი შეთანხმდეს სსიპ ეროვნულ სატყეო სააგენტოსთან (რაც ასევე ინფორმაციის სახით ასახულ უნდა იქნას გზშ-ის ანგარიშში).

- ზემოაღნიშნულ კვლევებზე დაყრდნობით განისაზღვროს მოსალოდნელი ზემოქმედების სახეები და მასშტაბი, რის შემდეგაც განახლდეს ბიომრავალფეროვნების შემარბილებელი ღონისძიებები და მონიტორინგის გეგმა, სადაც აისახება ბიომრავალფეროვნების ცალკეულ კომპონენტებზე და შემარბილებელი ღონისძიებების ეფექტურობაზე დაკვირვების საკითხი;
- მშენებლობის პროცესში სეზონური იქთიოლოგიური კვლევის შედეგები და შესაბამისი ანგარიში. კვლევებისას განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს იქთიოფაუნის რაოდენობრივი მაჩვენებლების შეფასებას, რათა შემდგომში სრულყოფილად განისაზღვროს ჰესის ნეგატიური ზეგავლენის დონე.
- ოპერირების დაწყებიდან პირველი 5 წლის (და არა 2 წლის, როგორც სკოპინგის ანგარიშშია მითითებული) განმავლობაში უზრუნველყოფილ იქნას იქთიოფაუნის სახეობების მონიტორინგი მათი რაოდენობრივი მაჩვენებლების შეფასებით.
- თევზსავალის არარსებობის შემთხვევაში, იქთიოფაუნაზე ნეგატიური ზემოქმედების საკომპენსაციოდ დეტალურად უნდა იყოს წარმოდგენილი მდ. ცხვანდირის დათევზიანების გეგმა.
- გზშ-ს ანგარიშში ფონური მდგომარეობის ანალიზის ბიომრავალფეროვნების ნაწილში წარმოდგენილი უნდა იყოს საპროექტო ტერიტორიაზე ჰაბიტატების მიმოხილვა (EUNIS- ის ჰაბიტატების კლასიფიკაციის შესაბამისად), რომლებზეც შესაძლოა გავლენა მოახდინოს შემოთავაზებულმა პროექტმა. შედარებითი ანალიზის მიზნით, იქთიოლოგიური მონიტორინგისათვის ასევე უნდა განისაზღვროს ზემოქმედების არეალს მიღმა არსებული საკონტროლო უბნები.

5. ჰიდროექტროსადგურის მშენებლობა-ექსპლუატაციის ეტაპზე გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება გარემოს თითოეული კომპონენტისათვის და პროექტის განხორციელების შედეგად მოსალოდნელი ზემოქმედების შეჯამება, მათ შორის:

- ატმოსფერულ ჰაერზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება ობიექტის მშენებლობა-ექსპლუატაციის ეტაპზე, მათ შორის ემისიები სამშენებლო ტექნიკისა და სამშენებლო მასალების დამამზადებელი ობიექტის მუშაობისას, გაბნევის ანგარიშის მითითებით. ამასთან, წარმოდგენილი უნდა იყოს ატმოსფერულ ჰაერზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შემარბილებელი/პრევენციული ღონისძიებები და მონიტორინგის საკითხები;
- პროექტის ფარგლებში ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურების სტაციონარული წყაროს არსებობის/მოწყობის შემთხვევაში გზშ-ის ანგარიშს თან უნდა ახლდეს ატმოსფერულ ჰაერში გაფრქვეულ მავნე ნივთიერებათა ზღვრულად დასაშვები გაფრქვევის ნორმების პროექტი;
- მშენებლობა-ექსპლუატაციის ეტაპზე ხმაურის და ვიბრაციის გავრცელებით მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები;
- მშენებლობა-ექსპლუატაციის ეტაპზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება ნიადაგის ნაყოფიერ ფენაზე და გრუნტის ხარისხზე, შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებების მითითებით;
- გეოლოგიურ და ჰიდროგეოლოგიურ გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შესახებ ინფორმაცია, პრევენციული ღონისძიებების მითითებით;

- მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება ზედაპირული წყლის ობიექტზე, მათ შორის წარმოდგენილი უნდა იქნეს: მშენებლობა-ექსპლუატაციის დროს ზედაპირული წყლების დაბინძურების რისკების შეფასება; მდინარის კალაპოტში წყლის ხარჯის შემცირებითა და ჰიდროლოგიური რეჟიმის დარღვევით მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება მდინარის ჰიდროლოგიურ, ჰიდრომორფოლოგიურ და კალაპოტურ პროცესებზე, შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებების მითითებით;
- პროექტის განხორციელებით მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება მდინარის ნატანის მოძრაობაზე, მოსალოდნელი შედეგების ანალიზი და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები;
- პროექტის ფარგლებში მდინარეში წყლის ჩაშვების შემთხვევაში გზშ-ის ანგარიშს თან უნდა დაერთოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული - ზედაპირული წყლის ობიექტებში ჩამდინარე წყლებთან ერთად ჩაშვებულ დამაბინძურებელ ნივთიერებათა ზღვრულად დასაშვები ჩაშვების ნორმების (ზ.დ.ჩ) პროექტი;
- პროექტის განხორციელებით გამოწვეული ზემოქმედების შეფასება ბიომრავალფეროვნებაზე, განსაკუთრებით წყლის და წყალზე დამოკიდებულ სახეობებზე, შემარბილებელი/პრევენციული ან/და საკომპენსაციო ღონისძიებების მითითებით;
- ლანდშაფტის ვიზუალური ცვლილებით მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება და შემარბილებელი ღონისძიებები;
- პროექტის განხორციელებით მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება კლიმატურ პირობებზე, რეგიონში არსებული/საპროექტო ანალოგიური ტიპის ობიექტების გათვალისწინებით;
- მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება სოციალურ-ეკონომიკურ გარემოზე, მიწის საკუთრებასა და გამოყენებაზე (მათ შორის ინფორმაცია, პროექტის გავლენის ზონაში მოქცეული მიწის ნაკვეთების, კერძო საკუთრებების შესახებ), ბუნებრივი რესურსების შეზღუდვაზე. ამასთან, განისაზღვროს ჯანმრთელობასა და უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული რისკები და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები.
- შესაძლო პირდაპირი და არაპირდაპირი ზემოქმედების შეფასება ისტორიულ-კულტურულ და არქეოლოგიურ ძეგლებზე, შემარბილებელი ღონისძიებების მითითებით (გზშ-ის ანგარიშის მომზადების პროცესში ჩართული იყოს შესაბამისი კომპეტენციის სპეციალისტი/ები, რათა გამოირიცხოს შესაძლო არქეოლოგიური ობიექტების დაზიანების რისკები);
- პროექტის ფარგლებში სატრანსპორტო გადაზიდვებით/სამშენებლო ტრანსპორტის გადაადგილებით გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედების, მათ შორის სატრანსპორტო ნაკადებზე მოსალოდნელი ზემოქმედების, დეტალური შეფასება და განსაზღვრული შემარბილებელი ღონისძიებები. ზემოაღნიშნული ფაქტორებით მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასებისას გათვალისწინებული უნდა იქნეს საკვლევ რეგიონში დაგეგმილი, მათ შორის ანალოგიური, პროექტები;
- მშენებლობა-ექსპლუატაციის ეტაპზე ნარჩენების წარმოქმნითა და გავრცელებით მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება, პრევენციული ღონისძიებების მითითებით (მათ შორის ნარჩენების მართვის გეგმა);
- **გარემოზე შეუქცევი ზემოქმედების შეფასება და მისი აუცილებლობის დასაბუთება**, რაც გულისხმობს გარემოზე შეუქცევი ზემოქმედებით გამოწვეული დანაკარგებისა და მიღებული სარგებლის ურთიერთშეწონას გარემოსდაცვით, კულტურულ, ეკონომიკურ და სოციალურ ჭრილში;

9													
5													
%													

7. საკითხები/შენიშვნები, რომლებიც გათვალისწინებული უნდა იქნეს გზშ-ის ანგარიშში:

- აეროფოტო სურათზე (მაღალი გარჩევადობით) დატანილი საპროექტო არეალის სქემატური რუკა ბეჭდური და ელექტრონული ფორმით (A3 ფორმატი; Shp ფაილი WGS_1984_37N(38N) პროექციით), სადაც მოცემული იქნება: ინფრასტრუქტურული ობიექტები (სათავე ნაგებობა, სადერივაციო სადაწნეო მილსადენი, ჰესის შენობა, სამშენებლო ბანაკ(ებ)ი, მისასვლელი გზები, სანაყარო(ები));
- სსიპ ეროვნული სატყეო სააგენტოს ცნობით, წარმოდგენილი მთლიანი 36 442 კვ.მ. ფართობიდან (Shp ფაილი), 22 145 კვ.მ. წარმოადგენს სსიპ ეროვნული სატყეო სააგენტოს მართვას დაქვემდებარებულ სახელმწიფო ტყეს. სახელმწიფო ტყის ტერიტორიაზე „ტყითსარგებლობის წესის შესახებ“ დებულების დამტკიცების თაობაზე საქართველოს მთავრობის 2021 წლის 18 მაისის N221 დადგენილებით (თავი VII-XIV) განსაზღვრული საქმიანობა ან მისი განკარგვა საჭიროებს შეთანხმებას სახელმწიფო ტყის მართვის უფლების მქონე ორგანოსთან;
- სკოპინგის ანგარიშიდან დგინდება, რომ სახელმწიფო ტყის ტერიტორიაზე ღონისძიებების გატარება დაგეგმილია მოქმედი კანონმდებლობის, საქართველოს მთავრობის 2021 წლის 18 მაისის №221 დადგენილების შესაბამისად. აღნიშნულ შემთხვევაში - ანუ განსაკუთრებული დანიშნულებით ტყით სპეციალური სარგებლობის უფლების მოპოვების საჭიროების შემთხვევაში, საქმიანობის განმახორციელებელმა გზშ-ის ანგარიშს უნდა დაურთოს განსაკუთრებული დანიშნულებით ტყით სპეციალური სარგებლობისთვის საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული დოკუმენტები;
- დაზუსტებას საჭიროებს პროექტის განხორციელებით მოსალოდნელი ზემოქმედება ტურიზმის სექტორზე და რეგიონის ტურისტულ განვითარებაზე;
- ამასთან სკოპინგის ანგარიშიდან დგინდება, რომ დაგეგმილია საპროექტო ჰესისთვის საჭირო ტერიტორიების სახელმწიფო ტყის ფონდიდან ამორიცხვა, რაც საჭიროებს დაზუსტებას. კერძოდ, სახელმწიფო ტყის ფონდი მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად მიიჩნევა სახელმწიფო ტყედ, ხოლო ტერმინი - სახელმწიფო ტყის ფონდიდან ტერიტორიის ამორიცხვა არ შეესაბამება მოქმედი კანონმდებლობით (საქართველოს მთავრობის 2021 წლის 6 ოქტომბრის №496 დადგენილება „ტყის სტატუსის მინიჭების, შეწყვეტისა და ტყის საზღვრების დადგენისა და კორექტირების/შეცვლის შესახებ დებულების დამტკიცების თაობაზე“) განსაზღვრულ პროცედურას. კერძოდ №496 დადგენილების ამოქმედებისთანავე ძალადაკარგულად გამოცხადდა „სახელმწიფო ტყის ფონდის საზღვრის დადგენის წესის შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2010 წლის 13 აგვისტოს №240 დადგენილება. დამატებით გაცნობებთ, რომ ტყის ტერიტორიაზე საქმიანობის განხორციელებისთვის სახელმწიფო ტყის სტატუსის შეწყვეტა რეგულირდება საქართველოს მთავრობის 2021 წლის 6 ოქტომბრის №496 დადგენილებით „ტყის სტატუსის მინიჭების, შეწყვეტისა და ტყის საზღვრების დადგენისა და კორექტირების/შეცვლის შესახებ დებულების დამტკიცების თაობაზე“. შესაბამისად, გზშ-ის მომზადების ეტაპზე წარმოდგენილი უნდა იყოს აღნიშნული აქტით გათვალისწინებული მოთხოვნები. ტყის სტატუსის შეწყვეტის მოთხოვნის შემთხვევაში, საჭიროა, გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილ იქნას

ინფორმაცია: რატომ არის საჭირო ტყის სტატუსის შეწყვეტა საქმიანობის შინაარსიდან გამომდინარე; რატომ არის შეუძლებელი აღნიშნული საქმიანობის განხორციელება განსაკუთრებული დანიშნულებით ტყით სპეციალური სარგებლობის ფარგლებში; გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი ალტერნატივების შესწავლის ნაწილში ყურადღება გამახვილდეს ტყის კომპონენტზე მათ შორის, დასაბუთდეს შემოთავაზებული ადგილის უალტერნატივობა და შესაძლებლობის შემთხვევაში, შემოთავაზებულ იქნას სხვა, ალტერნატიული ვარიანტი, რომელიც არ გაივლის ტყის ტერიტორიაზე;

- გარემოზე ზემოქმედების სრულფასოვანი/სრულყოფილი შეფასებისათვის და ეფექტური შემარბილებელი, პრევენციული, საკომპენსაციო ღონისძიებების დასახვა-განხორციელების მიზნით მიზანშეწონილია - „მემული ჰესის“ მიერ გამოქვეყნებული ენერჯის საერთო ქსელთან მიერთების (35 კვ ეგხ-ის) პროექტი წარმოდგენილ იქნეს „მემული 1 ჰესის“ პროექტთან ერთად, ერთიანი გზშ-ის ანგარიშის სახით, როგორც პროექტის ერთ-ერთი შემადგენელი კომპონენტი. აღნიშნული სახით გზშ-ის ანგარიშის წარმოდგენის შემთხვევაში, მოცემული უნდა იყოს ინფორმაცია: საერთო ქსელთან მიერთებისათვის განკუთვნილი საპროექტო ეგხ-ის ძირითადი პარამეტრების, ფიზიკური მახასიათებლების, ტექნიკური გადაწყვეტების (მაბვა, გაბარიტები, ეგხ-ის ტიპი, სიგრძე და სხვ), ასევე მისი გაყვანით გამოწვეული გარემოზე ზემოქმედების საკითხების და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებების შესახებ დეტალური ინფორმაცია; ინფორმაცია ეგხ-ის ალტერნატიული ვარიანტების შესახებ; ამასთან, მოცემული უნდა იყოს კუმულაციური ზემოქმედების შესახებ ინფორმაცია, რეგიონში არსებული ან/და დაგეგმილი ელექტროგადამცემი ხაზების გათვალისწინებით. ზემოაღნიშნულის განუხორციელებლობის შემთხვევაში გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი იქნეს სათანადო დასაბუთება;
- გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების მიღების მიზნით წარმოსადგენ გზშ-ის ანგარიშში კლიმატური პირობების აღწერისას მითითებული უნდა იქნას გამოყენებული ინფორმაციის წყაროები და მონაცემთა დაკვირვების პერიოდი. მიზანშეწონილია სამშენებლო-კლიმატური პარამეტრების გათვალისწინება მოქმედ კანონმდებლობასთან შესაბამისად (იხ. საქართველოს ტერიტორიაზე სამშენებლო სფეროს მარეგულირებელი ტექნიკური რეგლამენტი „სამშენებლო კლიმატოლოგია“). ასევე, გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის მე-10 მუხლის თანახმად, კლიმატის ცვლილების არსებულ და სამომავლო სცენარებზე დაყრდნობით, შეფასებული უნდა იქნას კლიმატის ცვლილებით განპირობებული საქმიანობის მოწყვლადობა.
- საქართველოს გარემოსდაცვითი კანონების ნუსხის ცხრილში (1.3.1.1.) წარმოდგენილი კონსოლიდირებული ვერსიების („საქართველოს კანონი გარემოს დაცვის შესახებ“, „საქართველოს კანონი ნიადაგის დაცვის შესახებ“, „საქართველოს ტყის კოდექსის“, „საქართველოს წითელი ნუსხის და წითელი წიგნის შესახებ“, „საქართველოს კანონი ლიცენზიებისა და ნებართვების შესახებ“ და სხვ.) შესახებ მითითებული ინფორმაცია (თვე, რიცხვი და წელი) საჭიროებს კორექტირებას;
- სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით, „საპროექტო მემული ჰესის შემადგენლობაში შემავალი ობიექტები განთავსდება სახელმწიფო საკუთრებაში არსებულ არასასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთზე. აღნიშნული მიწის ნაკვეთი ამჟამად აღნაგობის უფლებით გადაცემულია „სს ნენსკრა ჰიდროზე““. შესაბამისად, შეთანხმების დამადასტურებელი დოკუმენტი (ასეთის არსებობის შემთხვევაში) წარმოდგენილი უნდა იქნეს გზშ-ის ეტაპზე;

- სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, საპროექტო ჰესის შენობიდან უახლოესი საცხოვრებელი სახლი (საზაფხულო კოტეჯი) მდებარეობს 50-60 მ. მანძილის დაშორებით. შესაბამისად, გზშ-ის ეტაპზე წარმოდგენილი უნდა იყოს უახლოეს მოსახლემდე მოსალოდნელი ყველა შესაძლო ზემოქმედების საკითხი, როგორც გარემოსდაცვითი, ისე სოციალური საკითხების გათვალისწინებით და შემარბილებელი ღონისძიებების მითითებით და საჭიროების შემთხვევაში გზშ-ის ანგარიშში განხილულ იქნას ჰესის შენობის განთავსების ადგილის ყველა გონივრული ალტერნატიული ვარიანტი, სათანადო დასაბუთებით;
- გზშ-ის ეტაპზე მნიშვნელოვანია წარმოდგენილი იყოს საპროექტო ჰესის არეალში საერთაშორისო წითელი ნუსხით დაცული სახეობის, წავის (Lutra lutra) შესაძლო გავრცელების საკითხის შესახებ ინფორმაცია და წავზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შემთხვევაში, განისაზღვროს სათანადო შემარბილებელი ღონისძიებები;
- საპროექტო ტერიტორიის ვიზუალური დათვალიერებისა და სკოპინგის ანგარიშში წარმოდგენილი ინფორმაციის საფუძველზე დგინდება, რომ საპროექტო სათავე კვანძის მიმდებარედ ფიქსირდება კლდეზვავური პროცესი. შესაბამისად, გზშ-ის ეტაპზე წარმოდგენილი უნდა იქნეს ჰესის მშენებლობა-ექსპლუატაციისას სათავე კვანძის მიმდებარედ ფიქსირებული კლდეზვავური პროცესის გააქტიურების ჭრილში, გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შესახებ დეტალური ინფორმაცია და განისაზღვროს შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები;
- გზშ-ის ეტაპზე დეტალურად უნდა იქნას წარმოდგენილი ინფორმაცია საპროექტო მილსადენის ტრასის ვერტიკალურად გადახრილ ადგილებში გათვალისწინებული საანკერო საყრდენების მოწყობის საკითხი.
- სკოპინგის ანგარიშში, წარმოდგენილია ურთიერთგამომრიცხავი ინფორმაცია მდინარე ცხვანდირში იქთიოფაუნის შესახებ, კერძოდ ანგარიშში მოცემული ინფორმაციის მიხედვით, სათავე ნაგებობის ქვედა ბიეფებში წყლის ხარჯის შემცირება გარკვეულწილად შეცვლის არსებულ ეკოლოგიურ წონასწორობას, ადგილი ექნება ბიოლოგიურ გარემოზე, განსაკუთრებით კი იქთიოფაუნაზე ნეგატიურ ზემოქმედებას. ხოლო, 178-ე გვერდზე მოცემული ინფორმაციის თანახმად, სათავე ნაგებობის და მილსადენის მიმდებარე ტერიტორიაზე იქთიოფაუნა გავრცელებული არ არის. ამასთან, სკოპინგის ანგარიშში მოცემულია შემდეგი სახის ინფორმაცია- „ადგილობრივი მოსახლეობის ინფორმაციით, ჰესის მიმდებარე ტერიტორიაზე მდ. ცხვანდირში ფიქსირდება ნაკადულის კალმახი“. გზშ-ის ეტაპზე მნიშვნელოვანია დაზუსტებულ იქნეს ზემოაღნიშნული საკითხები და ჩატარდეს შესაბამისი კვლევები;
- სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით, საპროექტო მემული ჰესის შენობის ტერიტორიის მიმდებარედ, 1,0 კმ მანძილზე დაგეგმილია ნენსკრა ჰესის კაშხლის მშენებლობა. მოცემული გარემოების გათვალისწინებით გზშ-ის ეტაპზე მნიშვნელოვანია კუმულაციური ზემოქმედების შესახებ ქვეთავში განხილული იყოს მემული ჰესის საპროექტო არეალში დაგეგმილი ანალოგიური ტიპის პროექტების შესახებ გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შესახებ ინფორმაცია და საჭიროების შემთხვევაში განისაზღვროს სათანადო შემარბილებელი ღონისძიებები;
- გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს „ცხოველთა გადამდები დაავადებების საწინააღმდეგო პროფილაქტიკურ-საკარანტინო ღონისძიებათა განხორციელების წესების დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2015 წლის 14 ივლისის №348 დადგენილებით განსაზღვრული მოთხოვნების დაცვის შესახებ ინფორმაცია;

- გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების მიღების მიზნით ადმინისტრაციული წარმოების დაწყებისთვის - გზშ-ის ანგარიშში გათვალისწინებული უნდა იქნეს სკოპინგის დასკვნით განსაზღვრული თითოეული მოთხოვნა;
- გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს ინფორმაცია სკოპინგის დასკვნით განსაზღვრული საკითხების გათვალისწინების შესახებ, ერთიანი ცხრილის სახით (გვერდებისა და (ქვე)თავების მითითებით).

დასკვნითი ნაწილი:

სკოპინგის დასკვნის მიღების მიზნით შპს „მემული ჰესის“ მიერ წარმოდგენილ პროექტზე, რომელიც ეხება - მესტიის მუნიციპალიტეტში, მდინარე ცხვანდირზე 11.01 მგვტ დადგმული სიმძლავრის ჰიდროელექტროსადგურის (მემული ჰესის) მშენებლობა-ექსპლუატაციას **სავალდებულოა გზშ-ის ანგარიშში მომზადდეს** წინამდებარე სკოპინგის დასკვნით გათვალისწინებული კვლევების, მოსაპოვებელი, შესასწავლი ინფორმაციის და წარმოსადგენი დოკუმენტაციის მიხედვით. გზშ-ის ანგარიშში შედგენილი უნდა იყოს მოქმედი კანონმდებლობის, განსაკუთრებით სკოპინგის დასკვნით განსაზღვრული მითითებების სრული დაცვით.